

Dr hab. Alina Miruć, prof. ucz.

Uniwersytet w Siedlcach

RECENZJA

rozprawy doktorskiej mgra. Filipa Piotra Pawlusa

pt. *Prawna skuteczność ochrony niematerialnego dziedzictwa kulturowego w ramach instytucji niematerialnego prawa administracyjnego- perspektywa krajowa, międzynarodowa i globalna, ss365.*

Promotor: Prof. dr hab. Piotr Dobosz

W wykonaniu uchwały Rady Dyscypliny- Nauki prawne Wydziału Prawa i Administracji Uniwersytetu Jagiellońskiego z dnia 6 listopada 2023 r. przedkładam recenzję rozprawy doktorskiej Pana mgra. Filipa Piotra Pawlusa pt. *Prawna skuteczność ochrony niematerialnego dziedzictwa kulturowego w ramach instytucji niematerialnego prawa administracyjnego- perspektywa krajowa, międzynarodowa i globalna.*

Rozprawa doktorska Pana mgra Filipa Piotra Pawlusa w moim przekonaniu spełnia wszystkie wymogi stawiane rozprawom doktorskim przez obowiązujące prawo, ponieważ:

- stanowi oryginalne rozwiązanie problemu naukowego dotyczącego problematyki rozprawy,
- Doktorant w pracy wykazał się dobrą ogólną wiedzę teoretyczną w zakresie nauk prawnych,
- Autor wykazał się również umiejętnością samodzielnej pracy naukowej.

W związku z powyższym uzasadnione będzie dopuszczenie Pana mgra. Filipa Piotra Pawlusa do dalszych etapów postępowania w sprawie nadania mu stopnia naukowego doktora.

W celu uzasadnienia powyższego wniosku przedstawiam poniżej moje szczegółowe i ogólne oceny i uwagi.

1. Wybór tematu pracy, cel pracy i metody badawcze

Temat rozprawy jest ciekawy, aktualny a przy tym istotny. Autor we wprowadzeniu przedstawia uzasadnienie wyboru tematu, istotnego zarówno z punktu widzenia teorii prawa administracyjnego, jak i praktyki. Na uwagę zasługuje zarówno zakres tematu pracy, jak i waga zagadnienia w polskim porządku prawnym.

Zaprezentowana problematyka związana z prawną skutecznością ochrony niematerialnego dziedzictwa kulturowego w ramach instytucji niematerialnego prawa administracyjnego z perspektywy krajowej, międzynarodowej i globalnej, jest obszerna i interdyscyplinarna.

Należałoby zauważyć, że w zakresie nauki prawa administracyjnego brak jest kompleksowego ujęcia tego ważkiego zagadnienia w formie monografii. Zatem recenzowana rozprawa wypełni lukę w tym zakresie.

Obszerne wprowadzenie w dysertacji doktorskiej zawiera wszystkie niezbędne elementy tej części rozprawy doktorskiej. Autor w przekonujący naukowo sposób uzasadnia wybór tematu rozprawy, a następnie określa przedmiot badań. Doktorant precyzyjnie określił cele badawcze, które zostały podzielone na cel główny, dodatkowy oraz szczególny. Następnie Doktorant określa problemy badawcze oraz dwie główne tezy badawcze, które wskazują, że: po pierwsze- „*instrumenty prawnej ochrony niematerialnego dziedzictwa*

kulturowego mogą być sytuowane w obrębie niematerialnego prawa administracyjnego, wyróżnionego przy wykorzystaniu koncepcji dobra administracyjnoprawnego” i po drugie-„ obecna regulacja krajowa i międzynarodowa w przedmiocie ochrony niematerialnego dziedzictwa kulturowego charakteryzuje się ograniczoną skutecznością, w związku z czym konieczne jest przygotowanie propozycji zmian odnoszących się do tej skuteczności”.

Na spójną całość badawczą składają się kolejno wskazane przez Autora wstępne hipotezy badawcze, co świadczy to tym, iż Doktorant potrafi identyfikować problemy naukowe i formułować naukowe dylematy badawcze. Wprowadzenie zakończone jest przedstawieniem i opisaniem metod badawczych wykorzystanych w pracy oraz zwięzłym opisem struktury pracy doktorskiej

Doktorant jasno i wyraźnie wskazał główny cel badawczy, którym jawi się: *„ocena skuteczności prawnej ochrony niematerialnego dziedzictwa kulturowego na płaszczyźnie międzynarodowej i krajowej, która prowadzi do identyfikacji czynników podnoszących i ograniczających tę skuteczność, a następnie sformułowanie postulatów de lege ferenda, których wdrożenie mogłoby skutkować podniesieniem skuteczności przedmiotowej ochrony.”* Natomiast celem dodatkowym jest wykazanie, iż *„możliwym jest wyodrębnienie z systemu prawa administracyjnego instytucji niematerialnego prawa administracyjnego, opartej na koncepcji chronionego niematerialnego dobra administracyjnego, a co za tym idzie instytucji niematerialnego prawa administracyjnego.”*

Zasadnie jako metodę wiodącą Autor uznał metodę formalno-dogmatyczną, poprzez analizę obowiązujących aktów prawnych dotyczących prezentowanej tematyki, stosując wykładnię językową, systemową i celowościową. Rozprawa doktorska oparta została przede wszystkim na

aktualnych źródłach i również piśmiennictwie prawniczym. W pracy dokonano przeglądu reprezentatywnych stanowisk doktryny w rozważanej problematyce. W rozprawie obszar badań obejmuje egzegezę zagadnienia przede wszystkim z punktu widzenia prawa administracyjnego. Przy analizie porządków prawnych wybranych państw zastosowano metodę komparatystyczną. Posłużono się także metodą historyczno-prawną. Uzupełniająco wykorzystano metodę hermeneutyczną, znamiennej teorii prawa oraz metodę ekonomicznego badania prawa.

Dobór metod badawczych nie budzi zastrzeżeń. Zostały one prawidłowo dobrane i przemyślane. Ogólnie prawidłowo Autor wskazał założenia metodologiczne rozprawy aby skutecznie realizować jej cele i weryfikować postawione we wprowadzeniu założenia badawcze.

2. Konstrukcja pracy, treść poszczególnych rozdziałów pracy

Praca składa się z wprowadzenia, czterech rozdziałów, podzielonych na podrozdziały, ustaleń końcowych stanowiących swoiste podsumowanie zawierających przede wszystkim wnioski *de lege ferenda*. (niefortunny w spisie treści ponumerowanych jako rozdział piąty, choć Doktorant we wprowadzeniu wskazał, że praca doktorska została podzielona na cztery rozdziały) i bibliografii. Konstrukcja pracy jest czytelna, logiczna, przemyślana i spójna, zaś podziały można uznać za klarowne i uzasadnione.

Rozdział pierwszy poświęcony jest rozważaniom dotyczącym terminów użytych w dysertacji doktorskiej. Został on przygotowany z dużą znajomością dyscypliny w oparciu o szeroki dobór źródeł uwzględniający także nowe opracowania. Początkowo Doktorant poddaje analizie pojęcie skuteczności prawa, przytaczając liczne poglądy doktrynalne, co świadczy o rzetelnie

przeprowadzonej kwerendzie. Na pozytywną ocenę zasługuje przeprowadzona przez Doktoranta analiza koncepcji niematerialnego dobra administracyjnoprawnego. Doktorant na jej podstawie wyodrębnia podsystem niematerialnego prawa administracyjnego. Analiza ta ma wymiar językowy i doktrynalny. Autor uchwycił związane z nią całe spektrum problemów. Początkowo Doktorant odnosi się do pojęcia dobra prawnego. Zauważa wieloznaczność tego pojęcia i przeprowadza analizę relacji w jakiej znajdują się pojęcia „dobra” z pojęciem „wartości”. Następnie rzetelnie przedstawia zagadnienia związane z podziałem dóbr administracyjnoprawnych. Na uwagę zasługuje, iż Doktorant nie ogranicza się jedynie do przytoczenia poglądów nauki prawa, ale także samodzielnie formułuje poglądy i prawidłowo konstruuje definicje wykorzystywanych pojęć (np. dobra administracyjnoprawne- s. 48). Słusznie Autor zwraca uwagę na problematykę dóbr osobistych administracji publicznej (s.62 i n.). Należy także zwrócić uwagę na wprowadzoną przez Doktoranta autorską definicję niematerialnego dobra administracyjnoprawnego (s. 63 i n.). Analizując zagadnienia związane z jego ochroną Autor odnosi się nie tylko do nauk prawnych, ale uzupełniająco korzysta z dorobku nauk filozoficznych (w szczególności ontologii) identyfikując dla nich zagrożenia. Wartościową część pracy stanowi fragment poświęcony problematyce majątkowych dóbr niematerialnych przysługujących administracji publicznej (majątkowych niematerialnych dóbr publicznych). Doktorant w tym miejscu poddaje analizie niematerialne dobra prawne, które nie zostały ujęte w ramy omówionej koncepcji niematerialnego dobra administracyjnoprawnego. W tych ramach poprzez zwrócenie uwagi na ich cywilnoprawny charakter Doktorant ujmuje je jako składnik mienia administracji publicznej. Pewien niedosyt czytelniczy wynika z faktu niewystarczającego skorelowania niematerialnego prawa administracyjnego z materialnym prawem administracyjnym.

W dalszej części rozdziału pierwszego Doktorant prezentuje w interesujący sposób zagadnienia terminologiczne związane z ochroną niematerialnego dziedzictwa kulturowego. Początkowo analizie poddaje pojęcie zabytku niematerialnego. W tym zakresie Doktorant nie ogranicza się do przytoczenia poglądów nauki prawa, a formułuje własną definicję (s. 70). Tutaj jednak nasuwa się problem elementarny. Czy na pewno termin ten zasługuje na wprowadzenie do doktryny a zwłaszcza do systemu prawa? Obecnie posługujemy się bowiem pojęciem niematerialnego dziedzictwa kulturowego. Przed laty pojęcie to wprowadził do doktryny P. Dobosz ale był to czas, kiedy nie zbudowano jeszcze teorii i prawa niematerialnego dziedzictwa kulturowego. Czy zatem pojęcie zabytku niematerialnego we współczesnej nauce nosi znamiona przydatności?

Interesujące są także rozważania Doktoranta dotyczące pojęcia „dóbr kultury”, w których Autor przytacza jego liczne definicje legalne. Najbardziej wartościowy jest jednak fragment poświęcony pojęciu niematerialnego dziedzictwa kulturowego. Doktorant przeprowadził porządkujące rozważania, które dotyczą nie tylko zakresu pojęcia niematerialnego dziedzictwa kulturowego, ale także jego relacji do zakresu dziedzictwa materialnego. Na uwagę zasługuje autorska typologia niematerialnego dziedzictwa kulturowego, wprowadzająca rozróżnienie na niematerialne dziedzictwo kulturowe *sensu stricto* oraz *sensu largo*. Doktorant korzysta z obszernego zbioru zróżnicowanych źródeł. Bibliografię tworzą w dużej mierze źródła zagraniczne, co wypada uznać za właściwe ze względu na tematykę pracy. Interesująca jest także wprowadzona przez Doktoranta klasyfikacja niematerialnego dziedzictwa kulturowego. W jej ramach Doktorant syntetycznie i trafnie prezentuje każdą z wybranych kategorii. Na dobrą znajomość dyscypliny wskazuje także okoliczność, że Autor nie poprzestaje na analizie w obrębie kategorii, będących przedmiotem klasycznych rozważań doktryny, ale w swoich rozważaniach idzie

znacznie dalej- porządkuje dobra niematerialnego dziedzictwa kulturowego w kategorii dotychczas mało znane doktrynie nauk prawnych. W ramach tej części pierwszego rozdziału na szczególną uwagę zasługuje także fragment dotyczący aksjologii prawa ochrony niematerialnego dziedzictwa kulturowego. I tutaj także Doktorant nie koreluje w sposób pogłębiony aksjologii prawa ochrony materialnego i niematerialnego dziedzictwa kulturowego.

Rozdział drugi pt. *Dynamiczny rozwój ochrony niematerialnego dziedzictwa kulturowego w międzynarodowym i unijnym porządku prawnym* poświęcony jest regulacjom ochrony niematerialnego dziedzictwa kulturowego na płaszczyźnie międzynarodowej. Słusznie Autor początkowo zwraca uwagę na miejsce prawa ochrony niematerialnego dziedzictwa kulturowego w prawie międzynarodowym. Doktorant rzetelnie prezentuje zagadnienia związane z relacją prawa międzynarodowego do prawa wewnętrznego a także źródłami prawa międzynarodowego i prawa Unii Europejskiej. Następnie Doktorant konsekwentnie omawia uregulowania pozytywnoprawne zawarte w wybranych konwencjach Rady Europy. Na pozytywną ocenę zasługuje okoliczność, iż Autor nie ogranicza się do przedstawienia samych mechanizmów prawnych, lecz także przedstawia sposób ich wykonania na przykładach konkretnych projektów (np. projekt *LIFESCAPE* – s.137). Rozważania zawarte w tej części pracy prowadzą do wniosku, iż Autor nie tylko potrafi identyfikować liczne problemy związane z ochroną niematerialnego dziedzictwa kulturowego ale zajmuje zdecydowane stanowiska w wielu kwestiach, takich jak m.in. definicja dziedzictwa kulturowego zawarta w Konwencji ramowej Rady Europy o wartości dziedzictwa kulturowego dla społeczeństwa, sporządzonej w Faro dnia 27 października 2005 r. (s. 140), czy relacja pojęcia „wspólne dziedzictwo Europy” i pojęcia „dziedzictwo europejskie” (s.141). Następnie Doktorant przechodzi do analizy działań Unii Europejskiej. W tych ramach na szczególną uwagę zasługuje fakt, iż Autor nie poprzestaje na omówieniu aktualnych

regulacji, ale także w perspektywie historycznej prezentuje kształtowanie się unijnego systemu ochrony niematerialnego dziedzictwa kulturowego. Ponadto, interesujące są rozważania Doktoranta w zakresie modelu ujednoczenia ochrony niematerialnego dziedzictwa kulturowego na poziomie Unii Europejskiej (s. 150 i n.). W dalszej części drugiego rozdziału Doktorant koncentruje się na działaniach Organizacji Narodów Zjednoczonych do Spraw Wychowania, Nauki i Kultury. Na szeroki ogłęd omawianej problematyki przez Doktoranta wskazuje fakt, iż nie ogranicza się On do analizy mechanizmów ujętych w Konwencji UNESCO w sprawie ochrony niematerialnego dziedzictwa kulturowego z dnia 17 października 2003 r., ale w swoich dociekaniach idzie dalej- dokonuje przeglądu i analizy także wcześniejszych aktów prawa międzynarodowego i programów UNESCO. Na dogłębność analizy wskazuje okoliczność, iż Doktorant odnosi się także do źródeł prawa wewnętrznego UNESCO (np. Regulamin Zgromadzenia Ogólnego). Podkreślenia wymaga także fakt, iż w odniesieniu do większości źródeł wykorzystanych w tym fragmencie Doktorant posługuje się własnym tłumaczeniem, bowiem nie posiadają one polskiej wersji językowej. Autor rzetelnie analizuje normy prawne, komentuje je, a także weryfikuje sposób ich wykonania (np. s.186 i n.). W sposób mało zdecydowany Autor dysertacji doktorskiej formułuje wnioski wobec ewentualnych zmian w tych systemach prawnych.

Na szczególną uwagę zasługuje rozdział trzeci zatytułowany *Ochrona niematerialnego dziedzictwa kulturowego w porządkach prawnych wybranych państw.*, w którym Doktorant przedstawił mechanizmy ochrony niematerialnego dziedzictwa kulturowego w porządkach prawnych wybranych państw europejskich. Na pozytywną ocenę zasługuje wybór dokonany przez Autora. Każde bowiem z wybranych państw posiada odmienny model prawnej ochrony niematerialnego dziedzictwa kulturowego. Na uwagę zasługuje także okoliczność, że Autor samodzielnie dokonał tłumaczenia licznych aktów

prawnych z wielu języków obcych (tj. niemieckiego, włoskiego, hiszpańskiego i angielskiego). Doktorant nie ogranicza się do uporządkowania i przedstawienia instytucji prawnych, lecz także weryfikuje sposób ich wykonania (np. w odniesieniu do wpisów do Bawarskiego Krajowego Rejestru Niematerialnego Dziedzictwa Kulturowego - s. 196). Początkowo Autor odnosi się do systemu Republiki Federalnej Niemiec. W tych ramach interesujące są rozważania Doktoranta dotyczące dokumentu pn. „Etyka i niematerialne dziedzictwo kulturowe” powstałego w ramach wspólnej działalności Niemieckiej Komisji ds. UNESCO z Austriacką Komisją ds. UNESCO (s. 194 i n.). Na uwagę zasługują także rozważania dotyczące konstytucyjnych uwarunkowań ochrony niematerialnego dziedzictwa kulturowego Republiki Włoskiej, w ramach których Doktorant sięga do orzecznictwa Sądu Konstytucyjnego Republiki Włoskiej (s. 198), a co wskazuje na dobrą znajomość dziedziny. O dogłębnej analizie porządku Republiki Włoskiej świadczy także fragment, który Doktorant poświęca analizie aktów prawa samorządowego. Doktorant sięga do ustaw regionalnych aż ośmiu regionów (Molise, Sycylia, Toskania, Lombardia, Apulia, Sycylia, Friuli-Wenecja Julijska, Umbria), co wskazuje na wszechstronne ujęcie tematu. Na pozytywną ocenę zasługuje okoliczność, iż również w odniesieniu do porządku prawnego Królestwa Hiszpanii Doktorant nie ogranicza się do analizy regulacji ustawowych i prowadzi wnikliwe rozważania w zakresie prawa lokalnego. Chociaż z tej części wyводу Autora dysertacji doktorskiej wynikają pewne postulaty normatywne wobec polskiego ustawodawcy to jednak wymagają one pogłębionych rozważań, szczególnie w sytuacji, gdyby praca doktorska była następnie wydana drukiem, co uważam za w pełni uzasadnione.

Kolejny rozdział pt. *Ochrona niematerialnego dziedzictwa kulturowego w krajowym porządku prawnym* Doktorant poświęcił krajowym regulacjom poświęconym ochronie niematerialnego dziedzictwa kulturowego. Początkowo

rozważania skoncentrowane są wokół miejsca prawa ochrony niematerialnego dziedzictwa kulturowego w systemie prawa krajowego. Słusznie Autor zauważa, iż nie obejmuje ono swoim zakresem jedynie norm prawa administracyjnego, ale także normy prawa karnego i cywilnego. Kolejno Doktorant przechodzi do rozważań na temat źródeł prawa ochrony niematerialnego dziedzictwa kulturowego. Na uwagę zasługuje okoliczność, iż Autor nie ogranicza się w tym zakresie do analizy źródeł prawa powszechnie obowiązującego, ale także prowadzi rozważania w zakresie tych źródeł w systemie prawa wewnętrznego. Dalsze rozważania koncentrują się na szczegółowej analizie mechanizmów ochrony niematerialnego dziedzictwa kulturowego na poziomie centralnym. Podzielone one zostały według przedstawionego we wcześniejszej części pracy podziału na niematerialne dziedzictwo kulturowe *sensu stricto* i *sensu largo*. Na pozytywną ocenę zasługuje posłużenie się przez Doktoranta metodą historyczno – prawną, co pozwoliło Autorowi przedstawić ewolucję organów i instytucji od początku ich istnienia. Doktorant należycie identyfikuje nie tylko czynniki, które pozwoliły na podniesienie skuteczności przedmiotowej ochrony, ale także mankamenty, które wpłynęły na jej ograniczenie (s.263). Na dogłębnosc prowadzonej analizy wskazuje okoliczność, iż Doktorant swoje rozważania prowadzi także w obrębie aktów prawa wewnętrznego. Jako trafne należy ocenić uwagi Autora w odniesieniu do niedostatków legislacyjnych form ochrony niematerialnego dziedzictwa kulturowego *sensu stricto*. Interesujące są także rozważania Doktoranta odnoszące się do ochrony niematerialnego dziedzictwa kulturowego *sensu largo*. Doktorant systematyzuje regulacje ochronne zgodnie ze sformułowaną w poprzednich rozdziałach kategoryzacją niematerialnego dziedzictwa kulturowego. Autor prawidłowo identyfikuje regulacje poddające pod ochronę konkretne dobra niematerialnego dziedzictwa kulturowego. Doktorant trafnie identyfikuje problemy i dokonuje dogłębnej interpretacji norm prawnych. Warto zwrócić uwagę na okoliczność, iż wiele problemów podnoszonych przez Doktoranta nie znalazło dotąd szerszego

odzwierciedlenia ani w literaturze ani w orzecznictwie sadowym. Autor ponadto zajmuje zdecydowane stanowiska w wielu kwestiach (np. wpis nazwy zabytku do rejestru – s. 276; relacja pojęcia krajobrazu kulturowego do niematerialnego dziedzictwa kulturowego – s. 303 i n.). Na pozytywną ocenę zasługuje także okoliczność, iż w obrębie rozważań *de lege lata* Doktorant nie tylko prowadzi badania historycznoprawne, ale także nie pomija kontekstu historyczno-kulturowego konkretnych regulacji (np. w odniesieniu do instytucji sprzeciwu w przedmiocie zamierzonej zmiany nazwiska - s. 283). Interesujące są rozważania Doktoranta dotyczące instytucji Pomnika Historii. Doktorant nie tylko trafnie identyfikuje związane z nią problemy, ale także formułuje postulaty zmian obecnego stanu prawnego. Wartościowy jest także podrozdział, który Doktorant poświęcił problemowi kodyfikacji prawnej ochrony niematerialnego dziedzictwa kulturowego. Autor w tych ramach nie tylko posługuje się wynikami badań zawartych w poprzednich rozdziałach dotyczących porządków prawnych innych państw europejskich, ale także zawiera stanowcze stanowiska (np. w odniesieniu do przyjęcia modelu holistycznego ochrony dziedzictwa kulturowego – s. 310) i gruntownie je uzasadnia. Z rozważań zawartych w omawianym rozdziale Doktorant wyciąga wnioski i samodzielnie formułuje postulaty *de lege ferenda*. Pewien niedosyt budzi pominięcie kwestii analizy prawa do historycznego herbu rodowego w obrębie niematerialnego dziedzictwa kulturowego.

Ostatnia część pracy oznaczona niefortunnie przez Doktoranta jako piąty rozdział zatytułowany – *Ustalenia końcowe dysertacji doktorskiej do przeanalizowanych zagadnień* stanowi swoiste podsumowanie dysertacji w postaci wniosków *de lege ferenda*. Zawiera ona zasadniczo trafne i uzasadnione wnioski *de lege ferenda* choć niekiedy wymagające doprecyzowania w zakresie administracyjnoprawnej regulacji dotyczącej problematyką prawnej skuteczności ochrony niematerialnego dziedzictwa kulturowego w ramach

instytucji niematerialnego prawa administracyjnego w perspektywie krajowej, międzynarodowej i globalnej. Zaprezentowane w pracy wnioski *de lege ferenda* znajdują podstawę w poglądach przedstawicieli doktryny oraz rezultatach badań nad obowiązującym w tym zakresie prawie.

Poza postulatami wskazanymi w poszczególnych rozdziałach Autor sformułował główne postulaty *de lege ferenda* proponując przede wszystkim wprowadzenie ochrony niematerialnego dziedzictwa kulturowego *sensu stricto* na poziomie ustawowym przy jednoczesnej kodyfikacji systemu prawa ochrony dziedzictwa kulturowego z uwzględnieniem definicji niematerialnego dziedzictwa kulturowego w ramach szerokiej jej koncepcji.

W tej części rozprawy, w jej pierwszym podrozdziale Autor wskazał istotne grupy problemów o charakterze doktrynalnym dotyczących zagadnień zaprezentowanych w rozprawie, zaś w części zatytułowanej podsumowanie prawidłowo wskazuje na osiągnięcie zamierzonych celów

Reasumując, strona merytoryczna rozprawy zasługuje na wysoką ocenę. Doktorant jasno wyznaczył cele pracy i w pracy konsekwentnie je realizował. Recenzowana rozprawa wnosi istotny wpływ w zakres badań nad problematyką prawnej skuteczności ochrony niematerialnego dziedzictwa kulturowego w ramach instytucji niematerialnego prawa administracyjnego w perspektywie krajowej, międzynarodowej i globalnej.

Uważam, że zarówno ogólna koncepcja pracy, przyjęty sposób argumentowania, jak też rozważania i analizy, szczegółowo rozwijane w kolejnych rozdziałach zasługują na uznanie. W moim przekonaniu praca pomoże wypełnić lukę w piśmiennictwie w tym zakresie.

Trafność podjętej problematyki badawczej nie budzi wątpliwości, zaś jej oryginalność jest daleko idąca. Stworzona przez Autora synteza ma duże znaczenie dla nauki, dla naszej wiedzy, a także dla przyszłych badaczy.

Umiejętność wykorzystania źródeł, trafność dostrzegania i formułowania problemów badawczych oceniam wysoko.

3. Strona formalna pracy

Stron formalna rozprawy zasadniczo nie budzi zastrzeżeń. Jest napisana poprawną polszczyzną. Charakteryzuje się jasnością języka, przejrzystym sposobem wyrażania myśli, rzetelnością logicznych wywodów i rozumowań. Nie zawiera zbyt wielu błędów literowych, ani poważniejszych błędów językowych i stylistycznych; zaś te, które można dostrzec nie wpływają na rozumienie treści. Dokonana w dysertacji analiza wymagała przestudiowania obszernej literatury i aktów prawnych. Bogata bibliografia, wykorzystana w rozprawie jest tego wyrazem.

Doktorant w sposób zadawalający opanował warsztat pisania pracy naukowej. Jednakże drobne usterki wystąpiły przy sporządzaniu bibliografii. W części dotyczącej wykazu aktów prawnych krajowych zabrakło ich uporządkowania wg hierarchii i chronologii.

4. Wnioski końcowe

Recenzowana rozprawa doktorska Pana mgra. Filipa Piotra Pawlusa w moim przekonaniu jest samodzielnym oraz oryginalnym opracowaniem doniosłego teoretycznie i praktycznie problemu naukowego. Zarówno treść pracy, jak i jej układ odpowiadają zadaniu badawczemu przedstawionemu w jej tytule. Rozprawa stanowi efekt rzetelnego wysiłku intelektualnego. Świadczy także o wnikliwości badawczej i dobrej znajomości poruszanych zagadnień.

Pod względem merytorycznym i formalnym, językowym i redakcyjnym, koncepcyjnym i metodologicznym jest to rozprawa dojrzała. Doktorant dowiódł więc swojej pełnej przydatności do prowadzenia samodzielnych badań naukowych.

Konkludując stwierdzam, że recenzowana rozprawa stanowi oryginalne rozwiązanie problemu naukowego, wykazuje ogólną wiedzę teoretyczną Doktoranta w zakresie prawa i jest potwierdzeniem jego umiejętności samodzielnego prowadzenia badań naukowych, a tym samym spełnia wszystkie wymagania stawiane przez obowiązujące prawo. W związku z tym wnoszę o dopuszczenie Pana mgra. Filipa Piotra Pawlusa do dalszego toku postępowania w przewodzie doktorskim.

Białystok, 15 stycznia 2024 r.

